

Suları Islatan Alevi Üşüten Bir Şair: Abdurrahim Karakoç

◆ Ramazan Avcı

1960 sonrası Cumhuriyet Dönemi Türk şiirine üç Karakoç damga vurmuştur dersek sanırım hata yapmış sayılmayız: Sezai Karakoç, Abdurrahim Karakoç ve Bahaettin Karakoç. Aynı kollardan aynı denize akan birer ırmak misali bu üç Karakoç, yaşadıkları dönemin zirve şahsiyetleri olarak edebiyat tarihindeki yerlerini almış bulunuyorlar.

Üç ırmaktan biri olarak şiirin vadisini besleyen Abdurrahim Karakoç, 80 yıllık ömrünün 60 yılında kalemini haksızlıklara karşı silah gibi kullanarak demokrasinin varlık nedeni olan düşünce özgürlüğünün yılmaz savaşçısı oldu. Hiçbir -izm'in, hiçbir iktidarın yandaşı olmadan hakkın ve halkın sözcülüğünü üstlendi. Eğilmeden, bükülmeden inandığı gibi yaşadı.

Hayattayken basında boy boy resimleri yayımlanan, kitaplarının reklamı yapılan bir şair olmamasına rağmen yalnızca Türkiye'nin değil, Türk dünyasının tanıdığı ve sevdiği bir şair oldu. Arkasında holding veya devlet desteğini alan kitaplar iki-üç bin adet basarken onun kitapları on biner adet basıldı. Onlarca şiiri bestelendi, ünlü sanatçılar tarafından seslendirildi ve bu eserler halk tarafından hep bir ağızdan okundu. Şiirleri en fazla ezberlenen şairlerin başında o gelmektedir.

Abdurrahim Karakoç'un bu kadar sevilmesinin ve ona saygı duyulmasının; Cumhuriyet Dönemi 1960 sonrası Türk şiirinin zirvesine oturmasının nedeni nedir? Yazımızda bu sorunun bize göre cevabını vermeye çalışacağız.

Karakoç, halkının gözcülüğünü ve sözcülüğünü yapan halkçı bir şairdir.

Abdurrahim Karakoç, sosyal içerikli taşlama türündeki şiirleriyle halkımızın gözü, kulağı, kalbi ve dili olmuştur. Toplumun dertlerini, acılarını nefsinde yaşayan şair, 1960 yılından itibaren yazmaya başladığı ve

*Mektup yazdım Hasan'a
Ha Hasan'a ha sana*

mısralarıyla başlayan sanatçı-halk dertleşmesi diyebileceğimiz manzum-mektuplarıyla halkla arasında güçlü bir frekans kurmuş; Vatandaş Türküleri adını verdiği şiirlerle halkının bürokrasiye karşı dili olmuştur.

Karakoç, toplumsal aksaklıkları, haksızlıkları ve adaletsizlikleri düzeltmek için kalemini silah gibi kullanmıştır. Şiirlerinin büyük bir kısmında sosyal taşlamalara yer veren şairin ana malzemesi darbeciler, demokrasi maskaralığı, kültürel yozlaşma, adaleti katleden hukukçular, görevini yapmayan siyaset ve kamu görevlileri, her türlü yolsuzluk ve haksızlıklar olmuştur. Sosyal hicivlerinden dolayı hakkında 30'a yakın dava açılmış, bu davalarda avukat tutmayarak kendi kendini savunmuş ve hepsinden de beraat etmiştir.

Şiirin edebi çerçevesinde kaleme aldığı mizahî bir anlatımla Anadolu insanının hak ve hukukunu aramış, bu insanların hal-i ahvalini, dertlerini, sorunlarını, aşklarını yine onların temiz Türkçesiyle ortaya koymuştur.

Dr. Mehmet Güneş'in Abdurrahim Karakoç hakkında güzel bir tespiti vardır. Güneş, "O, Türk halk şiirine kentli bir muhteva kazandırmıştır." diyor. Gerçekten de Karakoç, kendinden önce yaşamış olan halk şairlerinden farklı olarak şiirlerinde taşralının şehir ve bürokrasi karşısındaki sosyal, kültürel ve psikolojik durumunu hikâyeleştirmiştir:

*Derdini dökmek için adam valiye çıktı
Yırtık pabucundaki çamur halıya çıktı
"Git" diye yaka-paça kovulunca makamdan
Adam, olana güldü... adı "deli"ye çıktı*

Karakoç, İsyanlı Sükût adlı şiirde halkı horlayan kamu yöneticilerini, Tohdur Beğ adlı şiirinde vatan-

daştan önce parayı muayene eden doktorları, Hâkim Beğ adlı şiirde davaları bir türlü bitiremediği, sonuçlandıramadığı için vatandaşa eziyet çektiren adalet mekanizmasını, Mebus Beğ adlı şiirleriyle görevini yapamayan siyasileri vatandaşın bakış açısı ve diliyle hicveder. O, şiirlerinde halkın gözcüsü ve sözcüsü olarak duygularına tercüman olmuş, bu şiirlerle halkın gönlünde taht kurmuştur.

*Gene tehir etme üç ay öteye
Bu davam dedemden kaldı hâkim beğ.
Otuz yıl da babam düştü peşine
Siz sağ olun o da öldü hâkim beğ.*

Toplumcu şiir anlayışına sahip olan şair, Anadolu insanı adına, köylünün hakkını istismar eden şehirli aydınlarla hesaplaşır. İdeolojisi ne olursa olsun her kesim tarafından takdir görmesinin nedenlerinden birisi bu halkçı yaklaşımıdır:

*Boz ekmeğe katık edip soğanı
İçip üzerinden ekşi ayranı
Temmuz ortasında öyle zamanı
Siz mercimek yolabilir misiniz?*

“Karakoç’un şiirlerindeki vatandaş tipi dar geliri, işçi, memur, işsiz ve köylü kesimidir. Kendisi de bir Anadolu çocuğu olan ve Anadolu halkı ile iç içe yaşayan şair, köylünün meselelerini çok iyi görebilmektedir. O, Anadolu insanının problemlerini bizzat görerek ve yaşayarak şiirlerine aktarmıştır. Anadolu insanı ne hissediyor ve ne düşünüyor ona hissetmiş düşünmüş ve bütün samimiyeti ile şiirlerine dökmüş; bu şiirlerle adeta vatandaşın yüreğini soğutmuştur.”¹

*Düşündü, kış yakın, evde odun yok
Tenekede tuz yok, çuvalda un yok
Yok yoka karışmış, tuz yok, sabun yok
Avrat “Bayram” dedi, eğdi başını
Adam, “Evet” dedi, sıktı dişini.*

Abdurrahim Karakoç’un halkçılığı, halkı kendi düşünceleri doğrultusunda düşünmeye ve yaşamaya zorlayan, kendilerini çoban, halkı sürü gibi gören siyasî-ideolojik bir halkçılık değildir. Halkın söylemek isteyip de söyleyemediğini pervasızca, yığıtçe ve kusursuzca dile getirdiği için halkın şairi olmuştur.

¹ Ramazan AVCI; *Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Erzurum 1986, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi, s.12

Millî kültürü müdafaa eden milliyetçi-muhafazakâr bir dava adamıdır.

Abdurrahim Karakoç, Tanzimat’la başlayan kimlik bunalımı karşısında Türk milletinin millî değerlerinden uzaklaşmaması için olağanüstü bir mücadele vermiş, bu mücadele özü Türk ve Müslüman olan Anadolu insanı tarafından takdirle karşılanmıştır. O, dava felsefesini şu mısralarla dile getiriyor;

*Ben milletim uğruna adamışım kendimi
Bir doğrunun imanı bin eğriyi düzeltir
Zulüm Azrail olsa hep Hakk’ı tutacağım
Mukaddes davalarda ölüm bile güzeldir.*

Tıpkı Mehmet Akif Ersoy gibi davası için yaşamış; bu uğurda eğilmemiş, bükülmemiş; söyleyeceklerini eğmeden, bükmeden dosdoğru söylemiştir. İçinde yaşadığı toplumun çürüyen değerlerine dikkat çekmiş, sosyal aksaklıklarını kalemiyle düzeltmeye çalışmıştır. Bu davasını da “Suları ıslatmak” tabiriyle sembolleştirmiştir:

*Savaştayım elli yıldır
Ömrüm geçti boşalt doldur
Anlamadım, bu ne haldir
Bir gün silah çatamadım
Suları ıslatamadım*

O, kültürde görülen yozlaşmayı kendi üslubuyla masaya yatırır, yozlaşanları hicvederken halkı uyandırır:

*Ne kültür bizimdir, ne sanat bizim
Ne bu dil bizimdir, ne lügat bizim
Ne Yavuz, ne Fatih, ne Kürşad bizim
Kitaptan sildirdik güzellikleri*

Şiirleriyle Türk gençlerinin fikir kılavuzu olur, onlara nasihatler verir:

*Eskiyi yeniye bırak bir yana
Her şeyin iyisin, doğrusun ara
Uyma köksüzlere olma maskara
Aman ha, aman ha, aman ha bacım.*

Abdurrahim Karakoç’un fikir cephesini Türk-İslam ülküsü oluşturur. Şiirleri, bu inanç etrafında mayalanmış ve şekillenmiştir:

*Türkçe sevdalanan, İslamca yanan
Adar milletine bir değil, bin can*

*Yavuz Sultan Selim, Barbaros, Sinan
Susarsam hakkını helal etmesin*

Türk şiirine, aynı zamanda halkı birleştiren kana-
at önderi olmalıdır. O, bu sorumlulukla bugün en
çok ihtiyaç duyduğumuz millî birlik ve beraberliği-
miz için herkesi sağduyuya davet etmiştir:

*Dünün insan yiyen kanlı çarkı yok
Yüzlerde gam, gönüllerde korku yok
Çerkez'i yok, Kürt'ü yok, Türk'ü yok
Kardeşiz, tek vücut, tek bir milletiz.*

Abdurrahim Karakoç, vatanı sevmenin sözde de-
ğil özde olması gerektiğini şiirleriyle dile getirmiş-
tir:

*Korudunsa kurşun dahi yiyerek
Sevmişsindir düşünerek duyarak
Çıplak yerler yeşillensin diyerek
Bir fidan dikersen bu vatan senin*

O, fikir ve inanç özgürlüğü için yaptığı mücade-
lelerle demokrasimizin gelişmesine hizmet etmiş-
tir. Laikliği dinin karşısında bir güç gibi gösterip
inançların baskı altına alınmaya çalışıldığı bir dö-
nemde bu baskıya tepki olarak meydana çıkıp,

*Kör dünyanın göbeğine
Hak yol İslam yazacağız
Kuşların göz bebeğine
Hak yol İslam yazacağız*

diyebilmiş, bu şiir yıllarca marş olarak söylenmiş
ve dindar insanların moral gücü olmuştur.

Karakoç, bu coğrafyada aydınlar tarafından yıl-
larca göz ardı edilmeye çalışılan dinin, birleştirici,
kaynaştırıcı özelliğine vurgu yapmıştır şiirlerinde:

*Birleşin ey yolları Kur'an'da birleşenler
Birleşin, itikatta, imanda birleşenler
Ayrılık yakışmıyor, bölünmek günah size
Birleşin ey secde-i Rahman'da birleşenler.*

Lirik aşk şiirleriyle kalbimizi titretmiştir.

Dava şairi kimliğinin yanı sıra Abdurrahim Ka-
rakoç'un sanatçı kişiliği onun aşk, tabiat, ayrılık,
gurbet, özlem temalı şiirlerinde aranmalıdır.

Özellikle coşkun bir lirizm, güçlü bir âhenk ve
zengin, duru, akıcı, sanatlı bir üslupla kaleme al-
dığı aşk temalı şiirleri her kesimden okuyucunun
kalbini titretmiş, adeta "İşte bu şiir beni anlatıyor"
dedirtmiştir. Şüphesiz bunların başında Mihriban

gelir. Yüzyılın en güzel şiirleri arasında gösterilen
bu şiir bile, bir şairi edebiyat tarihine mal etmeye
yeterlidir:

*Sarı saçlarına deli gönlümü
Bağlamışlar çözülmüyor Mihriban
Ayrılıktan zor belleme ölümü
Görmeyince sezilmiyor Mihriban*

Dörtlüğü ile başlayan bu şiir denilebilir ki Tür-
kiyede en çok okunan ve ezberlenen şiirdir. Şiirin,
ülke genelinde yaygınlaşmasında Türk halk müzi-
ğinin usta yorumcusu Musa Eroğlu'nun hakkını da
teslim etmek gerekir.

Karakoç'un bu alandaki bütün şiirleri Mihriban
şiiri kadar güçlü ve etkilidir:

*Aşk deyince anlattığı her şeydir
Öldürdükçe tadı gelen bir şeydir
Azrail'e can vermesi zor şeydir
Sen istersen sana vermek ne güzel*

Diyerek aşkın ne olduğunu dile getiren şairin öz-
günlüğü, aşkı konu edışı değil, "Azrail'e can vermesi
zor şeydir/Sen istersen sana vermek ne güzel" mıs-
ralarında olduğu gibi yeni söyleyişte ve "Lambada
titreyen alev üşüyor" mısrasındaki gibi özgün im-
gelerde. Karakoç, bu şiirleriyle geleneksel Türk
şiirine nefes, renk ve oylum kazandırmıştır. Hiçbir
şair, yârini beklerken saat isyan etmemiş, takvim
kudurmamıştır:

*Gönlüm sende, gözüm yollarda durdu
Saat isyan etti, takvim kudurdu*

Abdurrahim Karakoç'la yaptığımız bir mülakat-
ta, sosyal konuların dışında aşk, gurbet, tabiat gibi
temaları bu kadar güzel kaleme alırken neden bu
tür şiirlere az yer verip taşlamalara çok yer verdi-
ğini sordüğümüzde şu cevabı vermişti: "Efendim,
bülbulden, gülden, tabiattan, geceden, yıldızdan,
aydan, şafaktan, aşktan söz etseydin bundan daha
iyi olurdu diyenler var. Ben onlara fırsat bulama-
dım ki.. O dedikleri âlemi bulabilmek için bu kö-
tülüklerin yıkılması lazım. Ben bunlara vura vura
oraya gitmek istiyorum zaten. Kötülükleri yıkayım
ki o güzelliklere varabileyim. Yılan taşlamaktan
bülbul sesi dinlemeye vakit bulamadım."²

Üslupta Yunus'un, Nef'i'nin, Nabî'nin ve Karacaoğlan'ın çağımızdaki temsilcisiydi.

Abdurrahim Karakoç'u diğer şairlerden farklı kılan, ele aldığı konulardan ziyade konuyu ifade ediş tarzıdır. Onun hicivlerinde mizah, istihza ve nükte karikatürsel bir güzellik kazandırır. Mesela Kültür Bakanlığının düzenlediği "İsrafi önleme, tasarrufa çağrı" konulu bir şiir yarışmasına yarışma dışı alaycı bir şiirle katkı sağlar:

*Dört kişiye tek pabuç yeter de artar bile
Bey'in hakkı saltanat, kölenin hakkı çile
Koklayarak yaşayım, katıksız somun ile*

*Değiş-tokuş kullanın bir gömleği üçünüz
Hem tasarruf yapınız, hem israftan kaçınız.*

Yaşayan Türkçeyle kaleme alınan, atasözleri ve deyimlerle zenginleştirilen mısralar, şiirlerin halk tarafından daha iyi anlaşılmasına ve benimsenmesine katkı sağlamıştır:

*Toprak kabul ederse çekirdek karpuz olur
Su ayazı içince sabitleşir buz olur
Atalarımız demiş, ben demedim bu sözü
Her saldırgan yavuz it, sonunda uyuz olur.*

Yunus Emre nasıl ki,
Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlam seni.
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlam Seni.

diyerek Allah'a yakarmışsa, Karakoç da omzundaki sevda yüküyle öylece Allah yoluna düşmüş, Yunusça Allah'a seslenmiş, bu seslenişteki dil ve üslup halkın gönlüne tercüman olmuştur:

*Omuzumda sevda yükü
Yollarda seni aradım.
Beste beste, türkü türkü
Tellerde seni aradım.*

Abdurrahim Karakoç, dış dünyanın etkisinden uzaklaşıp iç dünyasının sesini dinlediği zaman öfkenin yerini hüznün ve özlem alıyor. Bu şiirler, kapalılık bakımından geleneksel şiirin sınırlarını zorlar, modern şiirin güzel örnekleri olarak karşımıza çıkar. Daha sanatsaldır, farklı ve zengin imgeler içerir:

*Ben: Hep yıllar yılı kanayan çıban
Ben: Fikir sürüsün yitiren çoban
Ben: Hayâl peşinde çarıksız taban
Ben: Gurbet ağzında bulgur aşırım*

Abdurrahim Karakoç, 2000 yılından itibaren duygu ve düşüncelerini rubailer şeklinde ve "Gerdanlık" adı altında yayımlar. Bu şiirlerde yoğun düşünceler sehl-i mümteni bir anlatımla okuyucuya sunulurken Karakoç bir bilge kimliğiyle karşımıza çıkar:

*Aslanlar, şahinler çiğ etle beslenir
Öfkeler ve kinler nefretle beslenir.
Yolu-yordamı var her şeyin mutlaka
Ego'lar/ Evet'ler/ Emret'le beslenir.*

Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin klasik mazmunlarını değil, kendine has benzetme ve imgeleri kullanmıştır. Son derece yerinde kullanılan bu sanatların oluşturduğu imgelerin, alışılmamış bağdaşıklıkların algı damarını çatlatmadan okuyucu tarafından kolayca anlaşılması Karakoç'un şiirlerinin beğenilip benimsenmesinde etkili olmuştur.

Şiirleri Türk müziğine taze kan olmuştur:

Abdurrahim Karakoç'un yüze yakın şiiri bestelenmiş ve bu şiirler Türk halk müziğine taze kan vermiştir. Özellikle Musa Eroğlu tarafından bestelenen "Mihriban", "Unutursun Mihriban'ım", "Omuzumda Sevda Yükü", "Suları Islatamadım"; Ekrem Çelebi tarafından bestelenen "Sultanım"; Bayram Bilge Tokel tarafından bestelenen "Dağ İle Sohbet", Hasan Sağındık tarafından bestelenen "Sevgi Yetmiyor", Esat Kabaklı tarafından bestelenen "Gel Gayrı" adlı türküler Türk halk müziğinin klasikleri arasında yer almış, ünlü sanatçılar tarafından yorumlanmıştır.

Sözün özü:

Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin 1960 sonrasında damgasını vurmuş, yüzlerce şairi etkilemiş, davasını şiir diliyle milyonlarca insana ulaştırmayı başarmış özü ve sözü bir olan bilge bir şairidir. Hicivleriyle yanlış göstermiş, Mihriban gibi lirik şiirleriyle Anadolu insanının saf ve samimi sevgisini terennüm etmiştir. Türk şiiri geleneğine zenginlik katmış, heceyi doruğa taşımış olan Türkçenin bu büyük ustası, Türkçe var olduğu sürece dillerde ve hafızalarda yaşayacaktır.